

**فضیلت صلوات بر پیامبر ﷺ
و کیفیت آن
در اهل سنت**

مؤلف:

شیخ عبدالمحسن بن حمد العباد

مترجم: پدرام اندایش

بسم الله الرحمن الرحيم

شکر و ستایش برای الله پروردگار
جهانیان است، رحمت او بسیار است
و [برای مؤمنان] دائمی می باشد و
مالک روز قیامت است. یا الله بر
محمد و آل محمد صلوات بفرست،
همان گونه که بر ابراهیم و آل ابراهیم
صلوات فرستادی، تو بسیار ستوده‌ی
بسیار بزرگوار هستی. یا الله بر محمد
و بر آل محمد برکت عطا نما، همان

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 1

گونه که بر ابراهیم و آل ابراهیم برکت
عطا نمودی، همانا تو بسیار ستوده‌ی
بسیار بزرگوار هستی. یا الله از
صحابه‌ی گرامی راضی شو! و
همچنین از کسانی که از آنها به نیکی
تبعیت می‌کنند، أما بعد:

نعمتهای الله تعالی بر بندگانش بسیار
زیاد هستند و بزرگترین نعمتی که الله
متعال به دو ثقل، جن و انسان عطا
نموده است، این است که در بین آنها
بنده، فرستاده، خلیل، دوست و بهترین

مخلوقش را مبعوث نموده است که همان محمد ﷺ می باشد، تا توسط او آنها را از تاریکی ها به سوی نور خارج نماید و آنها از ذلت بندگی مخلوق به عزت بندگی خالق سبحانه و تعالی برساند و آنها را به سوی نجات و خوشبختی هدایت نماید و آنها را از راه های هلاکت و بدبختی برحذر دارد. الله عز وجل به این نعمت بزرگ و منت بسیار در کتاب عزیزش

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... // 3

اشاره نموده است و می فرماید: ﴿لَقَدْ
مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ
رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ
كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ [آل
عمران: 164] (همانا الله بر مؤمنان
منت نهاد که در بین آنها رسولی از
خودشان را مبعوث نمود تا آیات او را
برای آنها بخواند و آنان را تزکیه دهد
و به آن کتاب و حکمت بیاموزد و این

چنین بوده است که آنها قبل از آن در
گمراهی آشکاری بوده‌اند).

الله سبحانه و تعالی می‌فرماید: ﴿هُوَ
الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ
شَهِيدًا﴾ [الفتح: 28] (او کسی است که
رسولش را با هدایت و دین حق
فرستاد تا آن را بر هر راه روشی چیره
گرداند و گواهی الله کافی است).

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 5//

پیامبر علیه افضل الصلاة و السلام رسالت را ابلاغ نمود و امنت را ادا کرد و به تمام و کمال برای امت خیرخواهی نمود و [به پاداش الله تعالی] بشارت داد و [از عذاب او] ترساند و به سوی هر خیری هدایت نمود و از هر شری بر حذر داشت، الله تعالی بر او، کمی قبل از وفاتش در عرفه نازل فرمود: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ [المائدة: 3] (امروز

دین خود را بری شما کامل نمودم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و برای شما به دین اسلام راضی شدم... پیامبر ﷺ در کمال نهلیت به سعادت امت اسلام اشتیاق داشت، همان گونه که الله تعالی در حالی که او را دوست می‌دارد به صفات بزرگ او اشاره نموده است و می‌فرماید: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 7//

رَحِيمٌ ﴿التوبة: 128﴾ (همانا رسولی از خودتان نزد شما آمد، بر او سخت است که دچار مشکل شوید [و] به [منفعت] شما اشتیاق دارد [و] به مؤمنان رؤف و مهربان است).

لین رساندن لبه بلاغ و ادای امانت و خیرخواهی برای امت، همان حق مردم بر او می باشد، همان گونه که الله تعالی می فرماید: ﴿وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾ [النور: 54] [العنکبوت: 18] (و بر رسول [تکلیفی

نیست [مگر ابلاغی آشکارا]. همچنان
می فرماید: ﴿فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا
الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾ [النحل: 35] (پس آیا
بر رسولان، [تکلیفی] جز ابلاغ آشکار
وجود دارد). بخاری (بخارایی) نیز در
صحیحش از زهری آورده است که او
گفت: «رسالت از طرف الله است و
ابلاغ برای رسول است و تسلیم شدن
در برابر آن اوامر، برای ماست).

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... // 9

از علامتهای خوشبختی مسلمان این است که به آنچه رسول الله ﷺ آورده است، تسلیم گردد و به آن گردن نهد، همان گونه که الله تعالی می فرماید:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [النساء: 65] (و قسم به پروردگارت ایمان نمی آورند، مگر آن که تو را در چیزی که بین آنها اختلاف وجود دارد، قاضی قرار دهند

و در خودشان سختی از حکم ی که می‌نمایی نیابند و کاملاً تسلیم شوند).

الله تعالی می‌فرماید: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا﴾ [الاحزاب: 36] (و بر مرد و زن

مؤمنی نیست که وقتی الله و رسولش به امری حکم نمایند، برای آنها در انتخاب امرشان اختیار وجود داشته

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//11

باشد و کسی که از الله و فرستاده اش
نافرمانی کند، به گمراهی آشکاری
دچار شده است). الله تعالی می فرماید:

﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ
بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ
يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلِيَحْذَرِ الَّذِينَ
يَخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ
يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ [النور: 63]

(دعوت رسول در بین تان را به مانند
دعوت بعضی از شما به بعضی دیگر
قرار ندهید، همانا الله کسانی از شما

12 // فضیلت صلوات بر پیامبر(ص) و

کیفیت آن

که بیرون می‌روند را می‌شناسد، پس کسانی که با امر او مخالفت می‌ورزند بر حذر باشند که فتنه یا عذاب دردناکی به آنها برسد، عبادت الله تعالی فقط وقتی مورد قبول وی قرار می‌گیرد و منفعت می‌رساند که دارای دو شرط اساسی باشد: اول بین آنها، عبادت برای الله تعالی به صورت خالص صورت گیرد و کسی دیگری در آن داخل نگردد، زیرا الله تعالی در

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//13

پادشاهی شریکی ندارد و برای او در عبادت شدن، شریکی وجود ندارد. همان گونه که الله تعالی ه می فرماید:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ [الجن: 18] (و مساجد برای الله است، پس همراه الله کسی را عبادت نکنید). همچن بین ه می فرماید:

﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الانعام: 162] (بگو: نمازم و عبادتم و

زندگی ام و مرگم برای الله پروردگار
جهانیان است).

شرط دوم: عبادت باید موافق دینی
باشد که رسول الله ﷺ آن را آورده

است. همان گونه که الله تعالی می -

فرماید: ﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ

وَمَا نَهَاكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ [الحشر: 7]

(آنچه رسول به شما داده است بگیرید

و از آنچه شما را نهی نموده است،

خودداری کنید)، الله تعالی می فرماید:

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//15

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ [آل عمران: 31] (بگو:

اگر الله را دوست دارید از من تبعیت کنید، تا الله شما را دوست داشته باشد و گناهان شما را بیامرزد و الله بس یار آمرزنده‌ی دائماً رحمت کننده است).
همچنین در حدیثی که بخاری (بخارایی) و مسلم از عایشه رضی الله عنها روایت کرده‌اند، فرموده است: «مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا مَا لَيْسَ

مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ» (کسی که در امر ما چیزی را وارد کند که از آن نباشد، آن رد شده، می‌باشد) و در روایت مسلم آمده است: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ» (کسی که عملی را انجام دهد که امر ما بر آن نباشد، آن [عمل] رد شده می‌باشد). پیامبر ﷺ می‌فرماید: «عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهَدِّدِينَ وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 17//

الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٍ وَإِنَّ كُلَّ
بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ» (بر شماست که به سنت
من و سنت خلفای راشدین هدایت
یافته‌ی بعد از من [عمل نمایید] و آن
را با دندان بگیرید و شما را از امور
ایجاد شده [در دین] بر حذر می‌دارم،
زیرا هر امر به وجود آمده‌ای بدعت
است و هر بدعتی گمراهی می‌باشد).
از آنجا که نعمت الله تعالی بر مؤمنان
که رسولش ﷺ را به نزد آنها فرستاده
است، بزرگ می‌باشد، الله تعالی در

کتابش به آنها امر فرموده است که بر او صلوات بفرستند و برای او دعای سلامتی نمایند و این بعد از آن است که باخبر می‌سازد که او و ملائکش بر او صلوات می‌فرستند. الله تعالی می‌فرماید: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [الاحزاب: 56]

(الله و ملائکش بر پیامبر صلوات می‌فرستند، ای کسانی که ایمان آورده‌اید،

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//19

بر او صلوات بفرستید و برای او دعای سلامتی (نمایید) همچنین پیغمبر ﷺ در سنت پاکش، فضیلت صلوات بر وی و کیفیت آن و دیگر احکام مربوط به آن را بیان نموده است...

درباره‌ی فضیلت صلوات بر پیغمبر ﷺ و بیان چگونگی آن مطالبی را خواهیم آورد و سپس به نمونه‌هایی از کتابهایی که درباره‌ی این عبادت بزرگ تألیف شده است اشاره می‌کنیم

20 // فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) و

کیفیت آن

و از الله تعالی طلب توفیق و درستی
انجام کار، می‌نماییم.

معنای صلوات بر پیامبر ﷺ و بیان
چگونگی آن:

صلوات الله تعالی بر پیامبر ﷺ به معنای
ستایش او از وی، نزد ملائکش هستی -
باشد و صلوات ملائک بر او، به
معنای دعای آنها برای وی است،
ابوالعالیه این گونه گفته است و آن را
بخاری (بخارایی) در صحیحش در اول

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//21

باب: ﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ آورده است و بخاری بعد از بیان معنایی که ابوالعالیه آورده است از ابن عباس رضی الله عنهما روایت نموده است: [ملائک] بر او صلوات می فرستند به معنای آن است که برای او دعای برکت می نمایند.

همچنین صلوات الله تعالی بر وی به معنای آمرزش و رحمت نیز آمده است، همان گونه که ابن حجر در

الفتح آن را از جماعتی بی مان داشته
است و بعد از بی مان آن، گفته است:
بهترین سخنانی که در این باره آمده
است از ابوالعالیه می باشد که معنای
صلوات الله تعالی بر پیامبر ﷺ، ستایش
وی و بزرگداشت اوست و صلوات
ملائک و دیگران بر وی طلب آن
[ستایش و بزرگداشت] از الله تعالی
برای وی می باشد و منظور از آن زیاد
شدن [رحمت و بزرگداشت] است نه

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//23

این که اصل آن درخواست شود.
حافظ گفته است: حلیمی در الشعب
گفته است: معنای صلوات بر پیامبر ﷺ
بزرگ نمودن او می باشد و معنای
سخن ما: «اللهم صلی علی محمد»
بزرگداشت محمد ﷺ است و منظور از
آن بزرگ نمودن وی در دنیا یا به
بالاترین شکلی [که برای یک انسان
وجود دارد] می باشد و همچنین چیره
شدن دین او و باقی ماندن شریعت او
و در آخرت با زیاد شدن ثوابش و

شفاعتش برای امتش و رس یدن به
مقام شایسته است و این همان منظور
از سخن الله تعالی است که می فرماید:
﴿صَلُّوا عَلَیْهِ﴾ یعنی از پروردگارتان
طلب کنید که بر وی صلوات بفرستد.
علامه ابن قیم در کتابش «جلاء
الأفهام فی الصلاة والسلام علی خیر
الأنام» بعد از بیان صلوات الله تعالی و
ملائکش بر رسولش ﷺ و امر الله تعالی
به بندگانش که بر وی صلوات

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//25

بفرستند، معنا نمودن صلوات به طلب رحمت و استغفار را رد کرده است و گفته است: «بلکه صلواتی که به آن امر شده است - یعنی آیهای که در سوره‌ی احزاب وجود دارد - همان طلب [نمودن چیزی] از الله [تعالی است] که [خود الله متعال آن را به او عطا نموده است و آن همان] عبارتی است که بیان می‌دارد که او و ملائکش بر او صلوات می‌فرستند و [این صلوات فرستادن] به معنای ستایش از

26 // فضیلت صلوات بر پیامبر(ص) و

کیفیت آن

وی و بیان نمودن فضیلت و شرف وی و برای بزرگداشت و تقرب او می-باشد. در اینجا مشخص شده است که آنها برای او دعا می‌نمایند و طلب انجام این دعا برای وی از طرف ما، همان صلوات ما بر وی می‌باشد و دارای دو وجه می‌باشد. یکی از آنها شامل ستایش صلوات فرستنده از وی و یاد نمودن شرف و فضیلت و خواست و محبت داشتن از طرف الله

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 27//

تعالی برای او می‌باشد و شامل خبر
[به بزرگی وی] و دعا [برای زیاد
شدن آن] می‌باشد و وجه دیگر: آن
صلواتی از ما نام گرفته است، زیرا ما
از الله تعالی طلب می‌نماییم که بر وی
صلوات بفرستد و صلوات الله تعالی بر
وی، ستایش او و بالا بردن یاد او و
تقرب پیدا کردن او می‌باشد و صلوات
ما بر وی، درخواست ما از الله تعالی
می‌باشد که آن برای او میسر نماید».

اما معنای «التسلیم و سلام» برای پیامبر ﷺ: فی روز آبادی در کتابش «الصلوات والبشر فی الصلاة علی خیر البشر» گفته است: معنای آن «السلام» - همان اسمی از اسمها الله تعالی می - باشد - بر تو [ای پیامبر!] می باشد، به این مفهوم که از خیرها، برکت‌ها بی - نصیب نباشی و از بدی‌ها و آفات سالم بمانی! وقتی آن اسم الله تعالی می باشد، فقط این یادآور می شود که

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//29

تمامی خیرها و برکتها بر تو باشد و نقصان و فساد از تو دور باشد و احتمال دارد که «السلام» به معنای سلامتی باشد، بدین صورت که از الله تعالی درخواست نماید تا برای تو سلامتی قرار بدهد، یعنی از ملامتها و نقصان سالم بمانی. و اگر بگویی: «اللهم صلِّ علی محمد» توسط آن فقط می‌خواهید که الله تعالی برای محمد ﷺ در دعوتش و امتش و یادش، سلامتی از هر کمی و کاستی

را قرار دهد، به طوری که در مرور زمان او بزرگداشته شود و امتش زیاد شود و یاد او بالاتر رود.

اما چگونگی^۱ صلوات فرستادن بر پیامبر ﷺ: رسول الله ﷺ وقت ی

1 - پیامبر ﷺ صلوات بر خود را به شکلهای گوناگونی بیان فرموده است که در همین مبحث خواهد آمد و به هر کدام از این اشکال مسلمان می‌تواند، صلوات بفرستد. (مترجم)

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//31

اصحابش ﷺ درباره‌ی آن سوال نمودند
آن را برای آنها بیان نمود و کیفیت
صلوات از طرق بسیاری از صحابه ﷺ
آورده شده است. از آنها آنچه در
صحیحین و یا یکی از آنها آمده است
را بیان می‌دارم، بخاری در صحیحش
در کتاب الأنبیاء از عبدالرحمن بن ابی
لیلی آورده است که کعب بن عجره را
دید و از او شنید: «آیا ماهی خواهی
هدیه‌ای به تو بدهم که آن را از
پیامبر ﷺ شنیدم؟» گفتم: «بله، آن

هدیه را به من بده!» گفت: از رسول
الله ﷺ سوال نمودم و گفتم: ای رسول
الله! چگونه بر شما اهل بیت صلوات
فرستاده شود و این در حالی است که
الله [تعالی] به ما آموخته است که
چگونه سلام بفرستیم» فرمود: بگویید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ
مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى
آلِ إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ ، اللَّهُمَّ
بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//33

كَمَا بَارَكْتَ عَلَيَّ إِبرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ
إِبْرَاهِيمَ ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ» (یا الله! بر
محمد و بر آل محمد صلوات بفرست
همان گونه که بر ابراهیم و آل ابراهیم
صلوات فرستادی! همانا تو بس یار
ستوده‌ی بسیار بزرگوار هستی. یا الله!
بر محمد و بر آل محمد برکت بفرست
همان گونه که بر ابراهیم و بر آل
ابراهیم برکت فرستادی! همانا تو
بسیار ستوده‌ی بسیار بزرگوار هستی).
همچنین حدیث کعب بن عجره را در

کتاب التفسیر در صحیحش در تفسیر
سوره‌ی احزاب آورده است و لفظ او
این می‌باشد: گفته شد: ای رسول الله!
سلام فرستادن بر تو راهی دلنیم،
صلوات بر تو چگونه است؟ فرمود:
بگوید: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى
آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ
إِنَّكَ حَمِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ
إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ» (یا الله! بر

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//35

محمد و بر آل محمد صلوات بفرست، همان گونه که بر آل ابراهیم صلوات فرستادی! همانا تو بس یار ستوده هستی. یا الله! بر محمد و بر آل محمد برکت بفرست همان گونه که بر آل ابراهیم برکت فرستادی! همانا تو بسیار ستوده‌ی بسیار بزرگوار هستی). همچنین آن را در صحیحش در کتاب الدعوات آورده است و مسلم این حدیث را از کعب بن عجره رضی الله عنه از طرق گوناگونی بیان داشته است.

بخاری (بخارایی) در کتاب الدعوات
در صحیحش از ابوسعید خدری رضی الله عنه
آورده است که گفت: گفتیم: ای رسول
الله! سلام فرستادن بر تو را می-
شناسیم، ولی چگونه بر تو صلوات
بفرستیم؟ فرمود: بگویید: «اللَّهُمَّ صَلِّ
عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ كَمَا
صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ
وَأَلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَأَلِ إِبْرَاهِيمَ» (یا الله! بر محمد بندهات

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 37//

و فرستاده‌ات صلوات بفرست، همان
گونه که بر ابراهیم صلوات فرستادی و
بر محمد و بر آل محمد برکت عطا
نما! همان گونه که بر ابراهیم و بر آل
ابراهیم برکت عطا نمودی). همچنان
این حدیث را در تفسیر سوره‌ی
الأحزاب نیز بیان داشته است.

بخاری در کتاب الأنبياء در صحیحش
از ابوحمید ساعدی رضی الله عنه آورده است که
گفتند: ای رسول الله! چگونه بر تو
صلوات بفرستیم؟ رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود:

بگویند: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ
وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ
إِبْرَاهِيمَ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ
وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ
إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ» (یا الله! بر محمد و

همسرانش و فرزندانش صلوات
بفرست! همان گونه که بر آل ابراهیم
صلوات فرستادی و بر محمد و
همسرانش و فرزندانش برکت عطا
نما! همان گونه که بر آل ابراهیم برکت

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//39

عطا نمودی، همانا تو بسیار ستوده‌ی
بسیار بزرگوار هستی). همچنین از او
با هم بین لفظ در کتاب الدعوات
حدیثی آورده است. همچنین لیدن
حدیث را مسلم در صحیحش از
ابو حمید رضی الله عنه آورده است.

مسلم در صحیحش از ابومسعود
انصاری رضی الله عنه آورده است که گفت:
رسول الله صلی الله علیه و آله نزد ما آمد و ما در نزد
سعد بن عباد رضی الله عنه بودیم. بشیر بن سعد
به او صلی الله علیه و آله گفت: الله تعالی به ما امر

فرموده است تا بر تو صلوات بفرستیم، چگونه بر تو صلوات بفرستیم؟ بعد از آن پیامبر ﷺ ساکت شد تا آنجا که آرزو کردیم که ای کاش ای سوال را نمی‌پرسید! سپس رسول الله ﷺ فرمود:

بگوئید: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ وَالسَّلَامُ كَمَا

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//41

قَدْ عَلِمْتُمْ» (یا الله! بر محمد و بر آل محمد صلوات بفرست همان گونه که بر آل ابراهیم صلوات فرستادی و بر محمد و بر آل محمد برکت عطا نما! همان گونه که بر آل ابراهیم در بین جهانیان برکت عطا نمودی. همانا تو بسیار ستوده‌ی بسیار بزرگوار هستی. و سلام دادن همان طوری است که می‌دانستید).

این مواردی بود که یا در صحیحین بودند و یا در یکی از آنها و از چهار

صحابه روایت شده بودند: کعب بن
عجره، ابوسعد خدری، ابوحمید
ساعدی و ابومسعود انصاری رضی الله عنہم.
بخاری و مسلم بر تخریج آن از کعب
و ابوحمید رضی الله عنہما اتفاق دارند
و بخاری به تنهایی از ابوسعید رضی الله عنہ
روایت کرده است و مسلم به تنهایی از
ابوسعید انصاری رضی الله عنہ. به غیر از شیخین
این روایت از کعب بن عجره رضی الله عنہ توسط
أبوداود، ترمذی، نسائی، ابن ماجه،

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//43

إمام أحمد و دارمی نیز روایت شده است و از ابوسعید رضی الله عنه توسط نسائی، ابن ماجه روایت شده است و از ابوحمید رضی الله عنه توسط أبوداود، نسائی و ابن ماجه روایت شده است و از ابومسعود أنصاری رضی الله عنه توسط أبوداود و نسائی و دارمی روایت شده است.

چگونگی صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله از صحابه‌ی دیگری غیر از این چهار صحابه نیز روایت شده است و از آنها: طلحة بن عبید الله، أبو هریره، بریده

44 // فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) و

کیفیت آن

بن حصیب و ابن مسعود رضی الله
عنهم أجمعین می باشد.

این چگونگی صلوات فرستادنی است
که پیامبر ﷺ آن را به اصحابش
آموزش داد و این وقتی بود که از او
پرسیدند که چگونه بر وی صلوات
بفرستند و آن بهترین شکل برای
صلوات فرستادن بر پیامبر ﷺ می باشد
و کاملترین شکل آن است. صلوات بر
پیامبر ﷺ و آله و صلوات بر

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//45

ابراهیم علیه السلام و آلش را یکجا جمع نموده است. کسی که چگونگی صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله را با بیان صحابه شرح داده است، حافظ ابن حجر است که در فتح الباری (11/166) گفته است: هی گویم: آموزش چگونگی صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله که پیامبر صلی الله علیه و آله آن را به اصحابش رضی الله عنهم آموخت و این در حالی بود که آنها خود از وی درباره‌ی چگونگی صلوات سوال نمودند، معلوم می‌شود که او برترین و باشرفترین

نوع آن را برای خود انتخاب نموده
است و معلوم می‌شود که می‌توان قسم
خورد که انجام برترین صلوات بر وی
از امور نیک است. سپس نووی
درست آن را در «الروضه» بیان می‌کند -
دارد و شکلهای دیگر آن را بیان می‌کند -
نماید و از روایاتی که به شکلهای
مختلف آمده است، معلوم می‌شود که
چنین عملی - یعنی صلوات - از
امور نیک می‌باشد، سپس می‌گوید:

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//47

آنچه چیزی که دلیل می‌شود که صلوات عمل نیکی است، همان حدیث ابوهریره رضی الله عنه است که می‌گوید: کسی که دوست دارد، ترازوی [اعمال] ما سنگین‌تر شود، وقتی بر ما صلوات می‌فرستد، بگوید: «اللهم صلی علی محمد النبی وازواجه أمهات المؤمنین وذریته وأهل بینه كما صلیت علی ابراهیم..» (یا الله! بر محمد و بر همسرانش که مادران مؤمنان هستند و بر فرزندان و اهل بیتش صلوات

بفرست، همان گونه که صلوات
فرستادی بر ابراهیم...) والله أعلم.
پیشینیان صالح و محدثان آنها صلوات
بر پیامبر ﷺ را به دو شکل کوتاه بیان
نموده‌اند، یکی از آنها «صلی الله علیه
وسلم» (الله بر او صلوات و سلام
بفرستد) و دیگری: «علیه الصلاة
والسلام» (بر او صلوات و سلام باشد)
است. این دو شکل به شکر الله تعالی،
کتابهای حدیث را پُر نموده‌اند و آنها

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//49

در تألیفاتشان آورده‌اند که این شکل صلوات فرستادن باعث حفظ و نگهداری آن به شکل کامل می‌شود و باید سلام و صلوات بر پیمبر ﷺ را همراه هم بیان نمود. امام ابن صلاح در کتابش «علوم الحدیث» گفته است: شایسته‌ی اوست - یعنی کاتب حدیث - که در نوشته‌اش صلوات و سلام بر رسول الله ﷺ را بیان دارد و آن هنگام یاد نام او می‌باشد و نباید از تکرار آن خسته شود، زیرا آن از

بزرگترین فائده‌هایی است که به دانش
آموزان حدیث و نویسندگان آن می‌رسد و کسی که از آن غافل شود،
حرام بزرگی را مرتکب شده است -
تا آن که گفته است - : در آوردن آن
باید از دو ایراد خودداری کرد: یکی
از آنها آن کوتاه و به شکل رمز آوردن
است، به مانند دو حرف یا مانند آن و
دیگری: آن کوچکتر نوشته شود و
واژه‌ی «وسلم» در آن ذکر نشود و

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//51

اگر آن در نوشته‌ی متقدمین یافت شود، ایراد بر انجام ندادن آن، از بین می‌رود.

نووی در کتاب «الأذکار» گفته است: اگر کسی بر پیامبر ﷺ صلوات فرستاد، باید صلوات و سلام را باهم بیاورد و نباید به کوتاه کردن آن به یکی از آنها اکتفا کند، نباید فقط بگوید: «صلی الله علیه» یا فقط بگوید: «علیه السلام».

این از ابن کثیر در پایان تفسیر آیه‌ی سوره‌ی احزاب نقل شده است و او

گفته است: اگر این گونه گفته شود، از این آیه‌ی گرامی جدا شده است که الله تعالی می‌فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ و سزاوارتر این است که گفته شود: «صلی الله علیه وسلم تسلیما».

فیروزآبادی در کتابش «الصلوات والبشر» گفته است: شایسته نیست که صلوات به صورت رمز بیلید، همان گونه که بعضی از اشخاص تنبل،

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//53

جاهل و عوام این گونه می نویسند:
«صلعم» و آن را به جای «صلی الله
علیه وسلم» بیان می دارند.

فضیلت صلوات بر پیامبر ﷺ:

درباره‌ی فضیلت صلوات بر پیامبر ﷺ
احادیث بسیاری آمده است که حافظ
إسماعیل بن إسحاق قاضی در کتابش
آن را آورده است و حافظ ابن حجر
در فتح الباری نزد شرحش بر حدیث
چگونگی صلوات بر پیامبر ﷺ که

بخاری آن را در کتاب الدعوات در صحیحش آورده است آن را ییمان نموده است. حافظ ابن حجر از اهل شناخت کامل به حدیث و اطلاع گسترده به آن می باشد. من در اینجا آنچه درباره ی فضیلت آن از ابن حجر رحمه الله (11 / 167) آمده است را بیان نموده ام. او استدلال کرده است، از آنجا که امر الله تعالی به آن می باشد و صحابه رضی الله عنهم توجه خاصی به چگونگی

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//55

آن داشتند و احادیثی قوی وجود دارد که بخاری ذره‌ای از آن را بیان نداشته است، صلوات بر پیه امیر ﷺ دارای فضیلت می‌باشد.

از آنها حدیثی است که مسلم از ابوهریره رضی الله عنه آورده است که پیه امیر ﷺ فرمود: «مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاحِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا» (کسی که بر من یک صلوات بفرستد، الله [تعالی] بر او ده صلوات می‌فرستد) و برای آن شاهی از انس رضی الله عنه نزد احمد، نسائی و صحیح

56 // فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) و

کیفیت آن

ابن حبان است و همچنین از ابی بردة
بن نیار و ابی طلحة هر دو نزد نسائی
و راویان آن دو ثقه است و لفظ اَبی
بردة این گونه است: «من صلی علی
من أمتی صلاةً مخلصاً من قلبه صلی
الله علیه بها عشر صلوات ورفعه بها
عشر درجات وکتب له بها عشر
حسناً ومحا عنه عشر سیئات»
(کسی از امت من که بر من صلواتی با
قلبی خالصانه بفرستد، الله [تعالی] بر

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 57

او ده صلوات می فرستد و توسط آن درجات او را ده مرتبه بالا می برد و برای او ده حسنه می نویسد و ده بدی را از او پاک می کند) و لفظ **أبی طلحة** نزد او به همین شکل آمده است و ابن حبان آن را صحیح دانسته است. از آنها حدیث ابن مسعود رضی الله عنه است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «**إن أولى الناس بي يوم القيامة أكثرهم على صلاة**» (سزاوارترین مردم به من در روز قیامت کسانی هستند که بیشتر بر من

صلوات فرستاده‌اند). ترمذی آن را
حسن دانسته است و ابن حبان آن را
صحیح دانسته است و نزد بیهقی برای
آن شاهی از ابوامامه با این لفظ
می‌باشد: «صَلَاةٌ اُمَّتِي تُعْرَضُ عَلَيَّ فِي
كُلِّ يَوْمٍ جُمُعَةٍ ، فَمَنْ كَانَ اَكْثَرَهُمْ عَلَيَّ
صَلَاةً كَانَ اَقْرَبَهُمْ مِنِّي مَنْزِلَةً» (صلوات
امت من هر روز جمعه به من عرضه
می‌شود، و کسی از آنها که بیشتر به
من صلوات فرستاده باشد، نزدیک -

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//59

ترین منزلت را به من دارد). لیه رادی در سند لیه بن حدیث وجود ندارد. همچنین امر به صلوات در روز جمعه آمده است که در حدیثی از اوس بن اوس آمده است و آن نزد احمد، ابوداود آمده است و آن را ابن حبان و حاکم صحیح دانسته‌اند.

از آنها این حدیث است که پیغمبر ﷺ فرموده است: «الْبَخِيلُ مِنْ ذِكْرٍ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ» (بخیل کسی است که من نزد او یاد شوم و بر من صلوات

نفرستد) آن را ترمذی، نسائی، ابن
حبان، حاکم و إسماعیل القاضی
آورده‌اند و طرق زیاد آن و اختلاف با
حدیث علی رضی الله عنه و حدیث پسرش
حسین رضی الله عنه را بیان داشته است و کمتر
از درجه‌ی حسن معرفی نشده است.

از آنها این حدیث است که پیغمبر صلی الله علیه و آله
فرموده است: «مَنْ نَسِيَ الصَّلَاةَ عَلَيَّ
خَطِيئَةً طَرِيقَ الْجَنَّةِ» (کسی که صلوات
بر من را فراموش کند، در راه بهشت

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//61

اشتباه کرده است). آن را ابن ماجه از ابن عباس رضی الله عنهما و بیهقی در الشعب از ابوهریره رضی الله عنه و ابن ابی حاتم از جابر رضی الله عنه و طبرانی از حسین بن علی رضی الله عنهما روایت کرده‌اند و طرق آن صحت درجه‌ی سند حدیث را قوی می‌کند.

همچنین پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است: «رَغِمَ أَنْفُ رَجُلٍ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ» (بینی کسی به خاک مالیده شود که من نزد او بی‌اد شوم و او بر من

صلوات نفرستد). آن را ترمذی از ابوهریره با این لفظ آورده است که پیامبر ﷺ فرمود [که جبرئیل علیه السلام به من گفت]: «مَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ دَخَلَ النَّارَ , فَأَبْعَدُهُ اللَّهُ» (کسی که تو نزد وی یاد شوی و بر تو صلوات نفرستد، داخل آتش جهنم می شود و الله او را از خود دور می نماید). برای آن شاهی نزد وی است و حاکم آن را صحیح دانسته است و

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//63

برای آن شاهی از ابوذر رضی الله عنه نزد
طبرانی می‌باشد و شاهی دیگر از
انس رضی الله عنه نزد ابن ابی شیبۀ است و
حدیث دیگری است که مرسل می‌-
باشد و از حسن بصری نزد سعید بن
منصور می‌باشد و ابن حبان آن را از
ابوهریره رضی الله عنه و مالک حویرث رضی الله عنه
روایت کرده است و از عبد الله بن
عباس رضی الله عنهما نزد طبرانی
آمده است و از عبد الله بن جعفر نزد
فریابی آمده است و نزد حاکم از کعب

بن عجره رضی الله عنه با این لفظ آمده است:
جبرئیل علیه السلام به من گفت: «بَعْدَ مَنْ
ذُكِرَتْ عِنْدَهُ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ» (چه
دور است کسی که تو نزد وی یاد
شوی و بر تو صلوات نفرستد) و نزد
طبرانی از جابر رضی الله عنه آمده است که
پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: [جبرئیل علیه السلام به من
گفت]: «شَقِيَ عَبْدٌ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ وَلَمْ
يُصَلِّ عَلَيْكَ» (بنده‌ای بدبخت است که
تو نزد وی یاد شوی و او بر تو

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//65

صلوات نفرستد) و همچنین نزد عبد الرزاق به صورت مرسل از قتاده آمده است: «من الجفاء أن أذكر عند رجل فلا یصلی علی» (از روی ستم است که نزد شخصی بی‌ادب شوم و بر من صلوات نفرستد).

از آنها حدیثی است که ابی بن کعب رضی الله عنه روایت کرده است: «مردی گفت: ای رسول الله! من صلوات زیاده می‌فرستم (دعا زیاد می‌کنم)، چه مقدار از آن را برای تو قرار دهم؟ فرمود:

«هر چه می خواهی» گفت: یک سوم.
فرمود: «اگر آن را زیاد کنی بهتر است
– تا آن که گفت: تمام صلوات خود
را برای تو قرار می دهم. فرمود: «إِذَا
تُكْفَى هَمَّكَ» (در آن صورت کوشش
تو، کافی می شود [و گناهانت آمرزیده
می گردد]). حدیث را احمد و
[ترمذی] و دیگران با سند حسن
روایت کرده اند.

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 67

این احادیث محکم ی است که وارد شده و در این باره احادیث ضعیف و واهی نیز زیاد می باشد. و کسی که به دنبال آن باشد، تعداد آنها را نمی تواند بشمارد و در بین آنها احادیث صحیح و بی نیاز از این امر زیاد می باشد. در اینجا سخن حافظ ابن حجر رحمه الله تمام شد. منظور از صلوات در حدیث اُبی بن کعب که گفته است: چه مقدار از صلوات خود را برای تو بگذارم، منظور دعا کردن می باشد.

آنچه درباره‌ی صلوات بر پیامبر ﷺ

تألیف شده است:

علماء به این عبادت بزرگ توجه خاصی داشته‌اند و کتابهایی در این زمینه تألیف نموده‌اند، اولین کسی که من می‌شناسم در این زمینه تألیف داشته است، امام اسماعیل ابن إسحاق قاضی است که در سال 282 هـ ق وفات نموده است و نام کتاب او،

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//69

«فضل الصلاة على النبي صلى الله عليه وسلم» می باشد و با تحقیق شیخ محمد ناصر الدین آلبنانی به چاپ رسیده است و شامل صد و هفت حدیث است که تمامی آنها متصل می باشند. از کتابهای چاپ شده و متداول در این باره کتاب «جلاء الأفهام فی الصلاة والسلام علی خیر الأنام» از علامه ابن قیم و کتاب «الصلوات والبشر فی الصلاة علی خیر البشر» از فیروز آبادی صاحب

70 // فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) و

کیفیت آن

«القاموس» است و همچنین کتاب
«القول البدیع فی الصلاة علی الحبيب
الشفیع» از سخاوی که در سال
902 هـ ق وفات یافته است و کتاب
خود را با بیان کتابهایی که درباره‌ی
صلوات بر پیامبر ﷺ نوشته شده است،
به پایان رسانده است و تعداد بسیاری
از این کتابها را یاد نموده است و
پنجمین آنها به ترتیب کتاب «جلاء
الأفهام» از ابن قیم می باشد و ارزش

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//71

بالای هر کدام از آنها را بیان نموده است و گفته است: «به طور کلی نیکوترین آنها و پُر فایده‌ترین آنها پنجمین آنها می‌باشد که همان کتاب ابن قیم است». می‌گوییم: در حقیقت آن کتابی درست است که مؤلف آن احادیثی را از پیامبر ﷺ درباره‌ی این عبادت بزرگ بیان داشته است و درباره‌ی صحیح و ضعیف و فهم و استنباط آن سخن به میان آورده است و در مقدمه‌ی آن گفته است: این

کتابی منحصر به فرد است که قبل از آن به مانند آن، در زیاد بودن فلیده و شمولیت آن وجود نداشته است در آن احادیث وارده درباره‌ی صلوات و سلام بر پیامبر ﷺ آمده است و صحیح آن از حسن و معلول آن جدا شده و معلول آن را از علل آن بیان داشته شده است، [کتابی] شفا دهنده است و بعد از آن اسرار این دعا و شرف آن آمده است و در آن حکم و فواید آمده

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 73

است و بعد از آن محل‌های صلوات بر پیامبر ﷺ و در جاهایی که گفتن آن ناممکن است، بیان شده است، سپس سخن از مقدار واجب بودن آن و اختلاف اهل علم درباره‌ی آن، به میان آمده است و قول ارجح (ترجیح داده شده) بیان شده است و قول‌های ضعیف‌تر روشن شده است و در کتاب به بالاترین شکل توصیف صورت گرفته است و الحمد لله رب العالمین.

74 // فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) و

کیفیت آن

آنچه درباره‌ی صلوات بر پیغمبر ﷺ برای غیر اهل علم نوشته شده است و مشتمل بر فضایل و چگونگی صلوات بر پیامبر ﷺ می‌باشد و به محکمی سخن گفته است، کتاب «دلائل الخیرات» از جزولی است که در سال 854 هـ ق نوشته شده است و در بسیاری از مناطق روی زمین انتشار یافته است. درباره‌ی آن نویسنده‌ی «کشف الظنون» (1/495) گفته است:

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//75

« کتاب «دلائل الخیرات و شوارق
الأنوار فی ذکر الصلاة علی النبی
المختار علیه الصلاة والسلام» اول با
این شروع کرده است که الله را شکر
می‌کنیم که ما را به ایمان هدایت نموده
است... تا آخر. و آن از شیخ اَبی عبد
الله محمد بن سلیمان بن اَبی بکر
جزولی سملالی شریف حسنی است
که در سال 854 هـ ق وفات یافته
است و این کتاب نشانه‌ای از نشانه-
های الله [تعالی] درباره‌ی صلوات بر

پیامبر ﷺ می باشد و در مغربها و مشرقهای زمین به خواندن آن توجه شده است، مخصوصا در سرزمین روم». سپس به بعضی از شرحهای این کتاب اشاره نموده است.

می گویم: عده ی بسیاری از مردم، اقبال این را نمی یابند که صلوات خود را بر اساس چیزی قرار دهند که به آن اعتماد شده است و فقط در بین آنها تقلیدی جاهلانه از بعضی برای

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 77

بعضی دیگر می‌باشد و [در نتیجه
صلوات بر پیامبر ﷺ را به شکلی می-
گویند که صحیح نمی‌باشد] امر این
گونه است همان گونه که شیخ محمد
الخضر بن مایابی شنقیطی در کتابش
«مشتهی الخارف الجانی فی رد زلقات
التجانی الجانی» در رد بر تجانی گفته
است: «مردم مشتاق به دوست داشتن
امور پیش آمده هستند و آنها را در
حالی می‌یابی که دائماً به صلوات‌هایی
که در راه‌های خیر وجود دارد و آنها

به چشم می‌بینند، رغبت دارند. به دست عده‌ی زیادی از آنها [صلوات] با سند صحیح به اثبات نرسیده است و به صلواتی که از پیامبر ﷺ در صحیح بخاری آمده است، توجهی ندارند. پس بگو: آیا یکی از بزرگان اهل علم را یافته‌ای که این [ذکر را] این گونه بیان داشته است و یا آن که فقط از روی حرص و آز، این ذکر را این گونه بیان می‌داری؟ اگر منظورت فقط

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//79

فضلیت آن است، پس باید بدانیم که
فضیلت چیزی است که از عالمی
فاضل آن به ما رسیده باشد. و روش
صلوات بر پیامبر ﷺ همان گونه می-
باشد که وقتی از او سوال شد چگونه
بر تو صلوات بفرستیم؟ او فرمود:
بگوئید: او کسی است که از روی
هوای نفس صحبت نمی‌کند و فقط
چیزی را می‌فرماید که بر وی وحی
شده است و این صلواتی که تو می-
گویی حدیث صحیح درباره‌ی آن وارد

نشده است، بلکه شاید آن چیزی باشد که از مردی به ظاهر صالح بیان شده باشد».

شکی نیست که آنچه در سنت و انجام آن توسط صحابه‌ی گرامی و کسانی که از آنها به نیکی تبعیت می‌کنند آمده است، همان صراط مستقیم و منهج استوار است و کسی که آن را برگرد فایده می‌برد و کسی که آن را منتفی بداند، ضرر خواهد نمود. از پی‌امبر ﷺ

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//81

در حدیث متفق علیه که عایشه رضی
الله عنها آن را روایت کرده است، آمده
است: «مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا مَا لَيْسَ
مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ» (کسی که در امر ما
چیزی را وارد کند که از آن نباشد، آن
رد شده می باشد) و در روایت مسلم
آمده است: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ
أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ» (کسی که عملی را
انجام دهد که امر ما بر آن نباشد، آن
[عمل] رد شده می باشد) و همچنین
پیامبر ﷺ فرموده است: «عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي

وَسُنَّةَ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهْدِيِّينَ
وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ وَإِيَّاكُمْ
وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ
وَإِنَّ كُلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ» (بر شماست که

به سنت من و سنت خلفای راشدین
هدایت یافته‌ی بعد از من [عمل
نمایید] و آن را با دندان بگیرید و شما
را از امور ایجاد شده [در دین] برحذر
می‌دارم، زیرا هر امر به وجود آمده‌ای

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//83

بدعت است و هر بدعتی گمراهی می باشد).

همچنین پیامبر الصلاة والسلام امتش را از غلو نمودن درباره‌ی وی نهی نموده است و در حدیث صحیح فرموده است: «لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتُ النَّصَارَى ابْنِ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ» (در مدح و ستایش من، افراط نکنید آن طور که مسیحیان درباره‌ی عیسی بن مریم، افراط کردند. همانا من فقط، بنده‌ی او

هستم. پس بگویید: بنده‌ی الله و فرستاده‌ی او). وقتی مردی به او گفت: آنچه الله و تو بخواهید، پیامبر علیه الصلاة و السلام فرمود: «أَجَعَلْتَنِي لِلَّهِ نِدًّا؟ مَا شَاءَ اللَّهُ وَحْدَهُ» (آیا مرا برای الله [متعال] شریکی قرار دادی؟ [فقط بگو:] آنچه الله به تنهایی خواست).

کتاب «دلائل الخیرات» شامل احادیث درهم و برهم است و در آن به امور ممنوع اجازه داده شده است.

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//85

در آن احادیث موضوع و ضعیف وجود دارد که از حد ممنوع تجاوز کرده است و آن امری بر حذر شده می باشد که الله تعالی و فرستاده اش ﷺ به آن راضی نمی شوند و آن امری ناپسند بوده و در منهج کسانی که در نیکی سبقت می گیرند، موجود نمی باشد.

در اینجا کافی می بینم که بعضی از مثالهایی که درباره ی چگونگی صلوات و سلام بر پیامبر گرامی صلی

الله و سلم و بارک علیه و علی آله و
أصحابه و أتباعهم بإحسان إلى يوم
الدين به صورت بدعت آمده است،
اشاره کنم. در آن به احادیثی موضوع^۱
به عنوان نمونه اشاره می‌کنم که
درباره‌ی فضیلت صلوات بر پیامبر ﷺ

¹ - حدیث موضوع حدیثی است که

ثابت شده است: راوی آن به پیامبر ﷺ

دروغ بسته است و هیچگونه ارزشی این

حدیث ندارد. (مترجم)

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 87

آمده است. مواردی که زبان گرامی ایشان از گفتن آن پاک می‌باشد و از آنها این موارد هستند:

«یا الله بر محمد و بر آل محمد صلوات بفرست به گونه‌ای که چیزی از صلوات [برای کسی دیگر] باقی نماند و به محمد و آل محمد رحم نما به طوری که چیزی از رحمت [برای کسی دیگر] باقی نماند و بر محمد و بر آل محمد برکت عطا نما! به طوری که چیزی از برکت [برای کسی دیگر]

باقی نماند و سلامتی بر محمد و بر آل
محمد قرار بده به طوری که چیزی
دیگر از سلامتی [برای کسی دیگر]
باقی نماند).

در صفحه‌ی 71 گفته است: «یا الله بر
سرور ما محمد، دریای نور هلیت و
معدن اسرار و زبان حجت و داماد
پادشاهی‌ات و امام حضورت و خزائن
رحمت صلوات بفرست... انسانی که

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//89

سرچشمه‌ی وجود است و سبب هر
موجودی می‌باشد...».

در صفحه‌ی 64 گفته است: «یا الله!
صلوات بفرست بر کسی که از نور او
شکوفه‌ها شکفته‌اند... یا الله! صلوات
بفرست بر کسی که درختان از بقیه‌ی
آب وضوی او سبز شده‌اند. یا الله بر
کسی صلوات بفرست که از نور او
همه‌ی نورها گسیل شده‌اند.»

در صفحات 144 و 145 گفته است:
«یا الله! بر محمد و بر آل محمد

90 // فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) و

کیفیت آن

صلوات بفرست آنچنان که کبوترها را
به صدا در می آوری و غیرتها را بر
می انگیزی و چهارپایان را روزی
می دهی و با تمیمه ها منفعت می دهی و
عمامه ها را محکم می داری و خواب
رفته ها را می خوابانی).

نمونه‌هایی از احادیث موضوع:

مثالهایی از احادیث موضوع و خیلی ضعیف را بیان می‌دارم که بعضی از اهل علم آن را گفته‌اند و آنها برای مثال زدن می‌باشند و شامل تمامی آنها نیستند.

در صفحه‌ی 15 گفته است: از پیامبر ﷺ روایت شده است که فرمود: کسی که یک صلوات برای بزرگداشت من از روی حق من بگوید، الله عجل از

92 // فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) و

کیفیت آن

آن سخن برای او فرشته‌ای خلق می -
فرماید که یک بال او در مشرق است
و دیگری در مغرب و پاهای او در
زیر زمین هفتم و گردنش زیر عرش
است، الله عَلَيْهِ می فرماید: بر بنده‌ی من
صلوات بفرست، همان گونه که بر
پیامبر من صلوات فرستاد و او تا روز
قیامت بر او صلوات می فرستد.

در صفحه‌ی 16 گفته است: پیامبر صَلَّى اللهُ

فرمود: بنده‌ای نیست که بر من

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//93

صلوات بفرستد، مگر آن که آن صلوات سریعاً از دهان او خارج می-شود و زمینی و دریایی و شرقی و غربی را باقی نمی‌گذارد، مگر آن که از آن عبور می‌کند و می‌گوید: من صلوات فلان شخص پسر فلان شخص می‌باشم که بر محمد انتخاب شده‌ی بهترین مخلوق الله فرستاده است و چیزی را باقی نمی‌گذارد، مگر آن که به آن می‌رسد و از آن صلوات پرنده‌ای آفریده می‌شود که دارای

هفتاد هزار بال است و هر بال دارای
هفتاد هزار پر است و در هر پر هفتاد
هزار صورت است و در هر صورت
هفتاد هزار دهان و در هر دهان هفتاد
هزار زبان، [تمامی] آنها الله تعالی را با
هفتاد هزار زبان [مثل فارسی و عربی
و ...] تسبیح می‌گویند و ثواب آن
برای آن شخص [صلوات فرستاده]
است.

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//95

این دو حدیث از احادیث کتاب
«دلائل الخیرات» آورده شده است،
این قول علامه ابن قیم رحمه الله در
کتابش «المنار المنیف» در مورد آنها
مصدق پیدا می‌کند: «در احادیث
موضوع، تاریکی سستی و جسارت
وجود دارد که بر وضع شدن آن [به
دروغ] و اختلاف آن با [احادیث
صحیح] دلالت دارد». سپس برای
مثال چند حدیث را آورده است و بعد
از آن گفته است:

فصل: ما هشدار می دهیم به کلیاتی که از آن حدیث موضوع شناخته می شود و از آنها بیان مسائلی است که در آن جسارتی وجود دارد که رسول الله ﷺ به مانند آن را نگفته است و آنها خیلی زیاد می باشند. مانند آن که در حدیثی دروغی آمده است: کسی که لا اله الا الله بگوید، الله [تعالی] از آن کلمه، پرنده ای را خلق می کند که دارای هفتاد هزار زبان است و برای هر

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ... 97

زبان، هفتاد هزار زبان]های مختلف
مثل عربی و فارسی و ...] وجود دارد
که برای آن شخص طلب آمرزش
می‌کنند. یا کسی که لین چنین و آن
چنان انجام دهد، در بهشت، هفتاد
هزار شهر به او داده می‌شود و در هر
شهر هفتاد هزار قصر وجود دارد و در
هر قصر هفتاد هزار حوری می‌باشد و
به مانند لین جسارتها که از معلوم
الحال بودن روایان وضع کننده می -
باشد، بر دو امر قرار دارند: گاهی از

نهایت جهل و حماقت می باشند و گاهی از کافری که قصد نقصان وارد کردن به رسول ﷺ را دارد و باین سخنان به هدف خود می رسد.

از کسانی که درباره ی باطل بودن چنین احادیثی در بین معاصران مطلبی را بیان داشته است، أبو الفضل عبدالله صدیق غماری است که بر تعلیقش بر کتاب «بشارة المحبوب بتکفیر

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//99

الذنوب» از أذرعی ص 125 گفته است:

هشدار: در بسیاری از احادیث آمده است که کسی که فلان عمل را انجام دهد از آن عمل الله [تعالی] فرشته‌ای را می‌آفریند که تسبیح می‌گوید و یا الله [تعالی] را شکر می‌نماید. تمامی این احادیث باطل هستند. در اینجا گفته است: برای کتاب «دلائل الخیرات»، ستایش زیادی وجود دارد زیرا در آن مسائل دینی را آورده

است که بر ذهن خطور می‌کند و آنان را به طوری توصیف نموده است که به مانند عبور خورشید [واضح] است.

درست می‌دانم که در پلیان لین محاضره، تکه‌ای را بیاورم که درباره‌ی شرح حدیث کعب بن عجره رضی الله عنه نوشته شده است و آن درباره‌ی چگونگی صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله می‌باشد و آن نوزدهمین حدیث از بیست حدیثی است که آن را در بین احادیث صحیح

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//101

مسلم جدا کرده‌ام و تحت عنوان:
«عشرون حدیثاً من صحیح مسلم
دراسة أسانیدها وشرح متونها» چاپ
شده است. این قطعه سخن این است:
کعب بن عجره رضی الله عنه به ابن ابی لیلی گفته
است: «آیا هدیه‌ای به تو دهم... (بقیه
همان طور که در قبل آمد)» این دلیلی
می‌باشد بر این که احادیث رسول
الله صلی الله علیه و آله و شناخت سنتش صلی الله علیه و آله و تطبیق
دادن آن به خود، از نفیس‌ترین مسائل
نزد آنها بوده است و نزد آنها

محبوبترین چیز بوده است و به هم بین
دلیل کعب رضی الله عنه این گونه سخن گفت تا
ابن ابی لیلی را آماده نماید که فهم
خود را به کار بندد و نفسش را برای
برخورد با آن آماده نماید و با کمال
دقت به آن گوش دهد. پیشینیان رضی الله عنهم بر
سنت پیامبرشان صلی الله علیه و آله توجه خاصی
داشته‌اند و به رای آن اشتیاق زیادی
داشته‌اند و این از نفیس‌ترین هدیه‌های
آنها بوده است، تا آنجا که محبت آن

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//103

را در قلبهایشان استوار نموده بودند و بر تطبیق دادن آن به شدت مشتاق بوده‌اند. آنان سروران امت بوده‌اند، مورد توجه تمامی مردم دنیا بوده‌اند و پیروزی بر دشمنان همراه آنها بوده است و آن دلیلی بر شوکت و عظمت و چیرگی اسلام بوده است، همان گونه که الله تعالی می‌فرماید: ﴿يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ [محمد: 7] (شما را یاری می‌نماید و قدمهای شما را استوار می‌گرداند) و برعکس آن

چیزی است که امروزه آن را مشاهده می‌کنیم، واقعیت دردناک مسلمانان این گونه است که دچار خواری و فرقه فرقه شدن شده‌اند و نسبت به یادگیری دین بی‌اعتنا هستند و از آن دور شده‌اند، مگر کسی که الله تعالی او را مورد رحمت قرار داده است و تعداد آنها کم می‌باشد، وقتی این گونه هستند، دشمنان آنها، آنان را به حساب نمی‌آورند و برای آنها کمترین

ارزشی قائل نیستند و آنان با وجود آن که گذشتگانشان با ارزش بودند و بر دشمنانشان پیروز بودند و باستان آنها فرزندانشان تربیت پیدا کرده بودند، اکنون دچار کاستی شده‌اند. اگر انسان عاقل بر چیزی که لین حدیث شریف بر آن قرار دارد تفکر نماید، می‌فهمد که ارزش سنت پیامبر ﷺ در درون پیشینیان صالح و بزرگداشت آن در جانهایشان، از نفیس‌ترین هدایای آنها بوده است. سپس نگرسته شود به

بسیاری از مردم امروز که خود را به اسلام نسبت می‌دهند و این در حالی است که نسبت به دین، بی‌اعتنا هستند و برای وضع قوانین به غیر آن رو می‌کنند. می‌گوییم: اگر عاقل به احوال آنان (پیش‌ینیان صالح) و احوال اینان (مسلمانان امروز) بنگرد، رمزی راه‌ی‌یابد که توسط آن پیش‌ینیان صالح بر دشمنانشان پیروز می‌شدند و این در حالی بود که تعداد آنها کم بود

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//107

و این در حالی است که مسلمانان امروز در برابر دشمنانشان شکست می‌خورند، با وجود آن که تعداد آنها در برابر دشمنان زیاد می‌باشد. امری امور مسلمانان را درست نمی‌کند، مگر آن که آنها به کتاب عزیز الله تعالی و سنت پاک پی‌امبر ﷺ رجوع کنند و قوانین را بر اساس آن بی‌ماندارند و کالای بی‌ارزشی را که از آن سوی مرزها می‌آید رها سازند و نفسهایشان

را توسط آن دو پاک نمایند و
وطنهایشان را آراسته دارند.

از الله الکریم پروردگار عرش بزرگ
درخواست می‌نمایم تا به تمامی
مسلمانان چه حاکم و چه زیردست
توفیق دهد که به کتاب پروردگارشان
و سنت پیامبرشان محمد ﷺ رجوع
کنند، تا اسباب یاری و پیروز شدن بر
دشمنان برای آنها مهیا شود، همانا او
شنوای اجابت کننده است و الحمد لله

فضیلت صلوات بر پیامبر (ص) ...//109

رب العالمین، اللہم صل علی محمد و
علی آل محمد کما صلیت علی
إبراهیم إنک حمید مجید. اللہم بارک
علی محمد و علی آل محمد کما
بارکت علی إبراهیم و علی آل إبراهیم
إنک حمید مجید.